

SIMONE DE BEAUVOIR

Alle mensen zijn sterfelijk

Met een voorwoord van Marja Pruis

Simone de Beauvoir (1908-1986) was een toonaangevende Franse schrijfster, filosoof en feminist. In 1949 verscheen haar meesterwerk *De tweede sekse*, met daarin de beroemde woorden 'Je wordt niet als vrouw geboren, je wordt tot vrouw gemaakt'. De Beauvoir schreef bovendien romans, waarvan *Alle mensen zijn sterfelijk* de bekendste is.

Alle mensen zijn sterfelijk is het verhaal van de veertiende-eeuwse Italiaanse edelman Fosca, die verteerd wordt door het verlangen de wereld naar zijn hand te zetten en daarom een onsterfelijheidselixier drinkt. In de loop der eeuwen ontdekt hij echter dat zijn onsterfelijkheid meer nadelen dan voordelen heeft. Eveneens is dit het verhaal van de geschiedenis van Europa én van de ambitieuze actrice Régine, die Fosca ontmoet in de twintigste eeuw. Voor Régine is het onverdraaglijk dat haar roem even kortstondig is als haar leven en met Fosca als minnaar hoopt ook zij onsterfelijk te worden.

www.uitgeverijorlando.nl

9 789493 081772

ALLE MENSEN ZIJN STERFELIJK

Wil je op de hoogte blijven van de boeken van Uitgeverij Orlando?
Meld je dan aan voor onze nieuwsbrief op www.uitgeverijorlando.nl,
of volg ons op Facebook, Twitter of Instagram.

SIMONE DE BEAUVOIR

Alle mensen zijn sterfelijk

Vertaald uit het Frans door
Greetje van den Bergh

Met een voorwoord van Marja Pruis

© Editions Gallimard, Paris, 1946
Oorspronkelijke titel *Tous les hommes sont mortels*
Oorspronkelijke uitgever Editions Gallimard
© 2020 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv, Amsterdam
en Greetje van den Bergh
© Voorwoord Marja Pruis
Omslagontwerp Mariska Cock
Omslagbeeld Helene Schjerfbeck, *Girl from California*, 1934
Foto auteur Sylvie de Beauvoir © Editions Gallimard
Zetwerk Pre Press Media Groep, Zeist
ISBN 978 94 93081 77 2
NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

Voor Jean-Paul Sartre

VOORWOORD

Onsterfelijk

Simone de Beauvoir wilde niet oud worden, wat iets anders is dan dat ze onsterfelijk wilde zijn. Ze schreef *Alle mensen zijn sterfelijk* toen ze achtendertig was, de beste leeftijd om voor altijd te willen behouden zou je denken. Met de kennis van de latere De Beauvoir, die het standaardwerk *De ouderdom* schreef, en de roman *Misverstand in Moskou*, is het verleidelijk om deze roman over een actrice die via een onsterfelijke man het eeuwige leven probeert te behouden, te lezen als een bezwering van de angst voor het verglijden van de tijd. De Beauvoirs inzet was echter filosofischer dan dat, en bovendien had ze nog niet die gevreesde mijlpaal van veertig bereikt. Drie jaar later, eenenveertig jaar oud, zou ze in *De tweede sekse* de gruwelijkste pagina's reserveren voor het lot van de ouder wordende vrouw voor wie onverbiddeijk het licht dooft en die haar plaats in de maatschappij nog verder ziet marginaliseren.

Alle mensen zijn sterfelijk was de derde roman die De Beauvoir schreef. Eerder verschenen *Uitgenodigd* en *Bloed van anderen*, en ook werd een jaar ervoor een toneelstuk van haar opgevoerd, *De nutteloze monden*. Halverwege de jaren veertig van de vorige eeuw was ze steeds meer een beroemdheid aan het worden, door haar werk maar ook door haar verbond met Jean-Paul Sartre en de manier waarop zij beiden het existentialisme een gezicht gaven, via reportages en stukken in de krant en hun eigen tijdschrift, optredens, lezingen. Ze groeiden uit tot een soort filosofische popsterren die overal ter wereld werden uitgenodigd en in hun thuisstad Parijs op hun vaste terrassen audiëntie hielden, omringd door adepten en volgelingen.

De meest recente biografie van De Beauvoir, *Becoming Beauvoir*, in het Nederlands verschenen als *Simone de Beauvoir. Een leven*, van de Britse filosoof Kate Kirkpatrick, legt de nadruk op het gegeven dat De Beauvoir onterecht nogal in de schaduw van Sartre opereerde. Voor de

buitenwereld was zij 'la grande Sartreuse' en 'Notre Dame de Sartre', in werkelijkheid, zo benadrukt haar biograaf, was ze een autonoom denker die haar eigen accenten legde. Zelfs zou De Beauvoir volgens Kirkpatrick degene zijn die het existentialisme, een van de meest populaire bewegingen uit de filosofie van de twintigste eeuw, de ethische invulling gaf waaraan het in Sartres geschriften ontbrak. Het is de vraag of je iemand met terugwerkende kracht op de kansel kunt plaatsen. Belangrijker, en veelzeggend, lijkt mij dat anno 2020 Simone de Beauvoir volop wordt herdrukt, gelezen, bestudeerd en genoten, waar het werk van Sartre, met uitzondering van zijn autobiografie en enkele toneelstukken, een beetje curieus en gedateerd aandoet. Het zal er zeker mee te maken hebben dat Sartres gedachtegang over het menselijk bestaan eindigde in somberte en nihilisme, bijvoorbeeld in zijn magnum opus *Het zijn en het niet* maar ook in zijn roman *Walging*, terwijl bij De Beauvoir het denken over vrijheid juist perspectief leek te bieden op morele verantwoordelijkheid en daadkracht.

Dit is ook voelbaar in *Alle mensen zijn sterfelijk*, al heeft de roman op het eerste oog een flinke tragische component zoals hij de ijdelheid laat zien van het verlangen naar onsterfelijkheid. De hoopgevende boodschap is dan wel weer dat juist in de begrenzing van het leven de mens kan laten zien wat hij waard is, en aan den lijve kan ervaren wat authenticiteit is. Over de boodschap gesproken: vanaf het moment dat De Beauvoir romans ging schrijven naast haar filosofische werk, wat vrijwel meteen het geval was, werd ze bekritiseerd omdat ze de literatuur ten dienste zou stellen van de filosofie. 'Echte' literatuur zou dubbelzinnig zijn en nooit conclusies aan de lezer opdringen; haar romans zouden te zeer een vastomlijnd idee willen uitdragen. De Beauvoir verdedigde haar werk met een verwijzing naar Dostojevski's *De gebroeders Karamazov* en naar wat Kierkegaard had opgemerkt over het vruchtbare verbond tussen literatuur en filosofie. Hoe meer een filosoof zal willen ingaan op de subjectieve kant van de menselijke ervaring, hoe groter de kans dat hij een literaire vorm zal kiezen om het unieke innerlijke leven van een individu te onderzoeken. Zelf vond ze dat ze metafysische romans schreef, oftewel romans die een beroep doen op de vrijheid van de lezer zich in te leven in verschillende perspectieven op een bepaalde situatie.

In *Alle mensen zijn sterfelijk* zijn de twee voornaamste perspectieven

die van de verteller, de van oorsprong Italiaanse graaf Fosca, en diens twintigste-eeuwse toehoorder, de Franse actrice Régine. In een vernuftige compositie laat De Beauvoir via deze twee personages het eeuwige op het tijdelijke botsen. Graaf Fosca, geboren in 1279 in Italië, dacht de mensheid vooruit te kunnen helpen als hij zou blijven leven, en vanuit zijn kennis en almacht eeuwenlang het bewind zou kunnen voeren. De bittere praktijk is dat hij niets anders meemaakt dan oorlog, en in welke tijd of samenleving hij ook belandt, op weerstand stuit. In plaats van voortvarend en daadkrachtig, wordt hij twijfelend en nihilistisch.

Régine is in de ban van het idee dat als het haar zou lukken Fosca's geliefde te worden, zij zelf ook onsterfelijk wordt. Er gebeurt echter iets heel anders, wat door De Beauvoir met – als ik het zo mag benoemen – vrouwelijk venijn wordt opgeschreven. Als Fosca een voorstelling van haar bezoekt in de schouwburg, wil Régine van hem horen dat ze goed gespeeld heeft. 'Ik zie je altijd graag spelen,' zegt hij. Waarop zij nog een keer vraagt: 'Maar heb ik goed gespeeld?' Hij: 'Ik neem aan van wel.' Zij: 'Je neemt aan van wel. Weet je het niet zeker?' Als hij geen antwoord geeft, is de beer los. Of hij soms in het verleden die-ende legendarische actrice heeft gezien, en of die soms beter was dan zij. Hij haalt zijn schouders op, en eerder dan Régine snapt de lezer wat er aan de hand is. Fosca heeft zoveel gezien, dat alles relatief is. Het enige wat hem treft in het optreden van Régine is dat ze hartstochtelijk in haar bestaan gelooft. Een geloof dat hij allang is kwijtgeraakt.

De Beauvoirs werveltocht door de eeuwen heen opende niet alleen Fosca's ogen maar ook die van haarzelf voor de omstandigheden waarin vrouwen telkens hun leven moeten zien te leiden, een confrontatie die de kiem zou leggen voor het schrijven van *De tweede sekse*. Het is een bitterzoete geschiedenis die De Beauvoir vertelt in deze roman, speels en erudiet tegelijkertijd, voortgestuwd door een grote onderliggende vraag die ons zoveel jaren later nog steeds kan wakker doen liggen: wat betekent liefde?

Marja Pruis

PROLOOG

HOOFDSTUK EEN

Het doek ging op. Régine boog en glimlachte; in het licht van de grote kroonluchter dansten roze vlekken boven kleurige jurken en donkere pakken; elk gezicht had ogen en in al die ogen stond Régine te buigen en te glimlachen; een donderende waterval, het geraas van een lawine vulde de oude schouwburg; een onstuimige kracht tilde haar los van de aarde en stuwde haar op naar de hemel. Ze boog opnieuw. Het doek viel en ze voelde Florence' hand in de hare; ze liet haar snel los en liep naar de uitgang.

‘Vijf keer halen, dat is niet gek,’ zei de regisseur.

‘Voor een provinciezaal niet, nee.’

Ze liep het trapje naar de foyer af. Ze wachtten haar met bloemen op; in één klap stond ze weer met beide benen op de grond. Als ze onzichtbaar en anoniem in het donker zaten, wist je niet wie ze waren; je kon jezelf voor een zaal vol goden wanen; maar zodra je hen apart zag, stond je tegenover doodgewone, oninteressante mensen. Ze zeiden wat ze moesten zeggen: ‘Het was geniaal! Het was indrukwekkend!’ En hun ogen straalden van geestdrift: een vlammetje dat ze alleen voor de gelegenheid ontstaken en dat zuinig gedoofd werd zodra het niet meer nodig was. Ze drongen ook om Florence heen; ze hadden bloemen voor haar meegebracht en als ze tegen haar praatten, ging het vlammetje in hun ogen aan. Alsof je van ons allebei tegelijk kunt houden, dacht Régine driftig, alsof we niet verschillen als de dag en de nacht. Florence glimlachte. Niets belette haar te geloven dat ze evenveel talent had als Régine en dat ze even mooi was.

Roger wachtte Régine op in haar kleedkamer; hij nam haar in zijn armen. ‘Je hebt nog nooit zo goed gespeeld als vanavond!’ zei hij.

‘Te goed voor een dergelijk publiek,’ zei Régine.

‘Je kreeg een geweldig applaus,’ zei Annie.

‘Pff, Florence kreeg evenveel applaus als ik.’

Ze ging aan de kaptafel zitten en begon haar haren te kammen terwijl Annie haar jurk loshaakte. Florence bekommert zich niet om mij, ik zou me ook niets van haar moeten aantrekken, dacht ze. Maar ze trok zich wel iets van haar aan, en ze had een wrange smaak in haar keel.

‘Is het waar dat Sanier hier is?’ vroeg ze.

‘Ja. Hij is met de trein van acht uur uit Parijs gekomen om het weekend bij Florence te zijn.’

‘Hij is werkelijk smoorverliefd,’ zei ze.

‘Daar lijkt het wel op.’

Ze ging staan en liet haar jurk van zich afglijden. Sanier interesseerde haar niet, ze vond hem zelfs een beetje dwaas; maar Rogers woorden hadden haar toch pijn gedaan.

‘Ik vraag me af wat Mauscot daarvan vindt.’

‘Hij kan veel hebben van Florence,’ zei Roger.

‘En heeft Sanier vrede met Mauscot?’

‘Ik neem aan dat hij daar niets van weet,’ zei Roger.

‘Dat neem ik ook aan,’ zei Régine.

‘Ze verwachten ons bij Royal om nog iets te drinken. Gaan we daarheen?’

‘Natuurlijk, kom mee.’

Uit de rivier blies een kille wind omhoog naar de kathedraal, waarvan de getande torens zichtbaar waren. Régine huiverde.

‘Als *Rosalind* een succes wordt, ga ik nooit meer op tournee door de provincie.’

‘Ik weet zeker dat het een succes wordt,’ zei Roger. Hij drukte Régines arm. ‘Je wordt een beroemd actrice.’

‘Ze is een beroemd actrice,’ zei Annie.

‘Het is heel lief van jullie om dat te denken.’

‘Denk je dan zelf van niet?’ vroeg Roger.

‘Wat bewijst dat nu?’ zei ze. Ze trok haar sjaal dichter om haar hals. ‘Je zou een teken moeten krijgen. Bijvoorbeeld dat er een aureool om je hoofd komt en dat je dan weet dat je iemand als Rachel of Eleonora Duse bent...’

‘Je krijgt vast wel tekens,’ zei Roger vrolijk.

‘Geen één waarvan je echt zeker kunt zijn. Jij boft toch maar dat je niet eerzuchtig bent.’

Hij lachte. 'Dat hoef jij toch ook niet, niemand dwingt je ertoe.'
Ze lachte ook, maar ze voelde zich niet vrolijk.

'Jawel, ik zelf,' zei ze.

Aan het eind van de straat doemde een rode spelonk op. Het was Royal. Ze gingen naar binnen. Ze ontdekte hen onmiddellijk, aan een tafel met de rest van het gezelschap. Sanier had een arm om Florence' schouder geslagen, hij zat stram rechtop in zijn elegante kamgaren pak en hij keek naar haar met een blik die Régine goed kende, omdat ze hem vaak in de ogen van Roger had gezien; Florence lachte haar mooie kindertanden bloot; ze luisterde in gedachten naar de woorden die hij zojuist tegen haar had gezegd, die hij tegen haar ging zeggen: 'Je wordt een beroemd actrice. Je bent niet zoals alle andere vrouwen.' Sanier vergist zich, dacht ze. Florence vergist zich; ze is maar een doodgewoon meisje; geen enkele vrouw kan zich met mij meten. Maar hoe kan ik dat bewijzen? Zij voelt vanbinnen dezelfde zekerheid als ik. En ze bekommert zich niet om mij, terwijl zij in mijn hart een schrijnende plek is. Ik zal het bewijzen, zei ze heftig bij zichzelf.

Ze haalde een spiegelkje uit haar tas en deed alsof ze haar lippen bijwerkte; ze had er behoefte aan om zichzelf te zien; ze was dol op haar gezicht; ze hield van de levendige gloed over het blonde haar, de trotse hardheid van het hoge voorhoofd en de neus, de vurige mond, de drieste blauwe ogen; ze was mooi, haar schoonheid was zo streng en zo eenzellig dat ze aanvankelijk verbazing wekte. Was ik maar met z'n tweeën! dacht ze, een om te praten en de ander om te luisteren, een om te leven en de ander om toe te kijken, wat zou ik veel van mezelf kunnen houden! Ik zou niemand benijden. Ze deed haar tas weer dicht. Er waren op dit moment duizenden vrouwen die met welgevallen naar hun spiegelbeeld glimlachten.

'Zullen we dansen?' vroeg Roger.

'Nee, ik heb geen zin.'

Ze waren opgestaan, ze dansten; ze dansten slecht, maar ze wisten het niet, en ze waren gelukkig. De liefde stond in hun ogen te lezen, alle liefde; het grote drama der mensen speelde zich tussen hen af alsof nog nooit iemand op aarde had liefgehad, alsof Régine nooit had liefgehad. Voor de eerste maal verlangde een man naar een vrouw, heftig en teder, voor de eerste maal voelde een vrouw zich in de armen van een man een idool van vlees en bloed worden. Een nieuwe lente ont-

look, uniek als elke lente, en Régine was al dood. Ze drukte haar puntige nagels in haar handpalm. Het viel niet te loochenen; geen enkel succes, geen enkele triomf kon verhinderen dat in Saniers hart op dit moment alleen Florence straalde, met allesoverheersende glorie. Ik verdraag het niet, ik kan het niet verdragen.

‘Wil je liever naar huis?’ vroeg Roger.

‘Nee.’

Ze wilde blijven; ze wilde naar hen kijken. Ze keek naar hen en dacht: Florence is niet eerlijk tegen Sanier, Sanier vergist zich in Florence, hun liefde is een misverstand. Maar zodra ze hen samen alleen zou laten – Sanier zou niets weten van Florence’ dubbelhartigheid, en Florence zou de gedachte daaraan van zich afzetten – zou hun liefde zich in niets onderscheiden van een echte, grote liefde. Waarom ben ik zo? dacht Régine. Als mensen leven, als mensen om mij heen van elkaar houden en gelukkig zijn, heb ik het gevoel dat ze mij vermoorden.

‘Wat kijk je triest vanavond,’ zei Sanier.

Régine schrok op. Ze hadden gelachen, gedanst, flessen leeggedronken. Nu was het bijna leeg in de nachtclub; ze had niet gemerkt dat de tijd voorbijging.

‘Als ik gespeeld heb, ben ik altijd triest,’ zei ze.

Ze deed haar best te glimlachen.

‘Jij boft maar dat je schrijver bent; boeken blijven bestaan. Wij toneelspelers zijn snel weer vergeten.’

‘Wat doet dat ertoe?’ zei Sanier. ‘Het enige belangrijke is dat je succes hebt met wat je doet.’

‘Voor wie?’ zei ze. ‘Voor wat?’

Hij was een beetje aangeschoten; zijn gezicht bleef onbewogen, alsof het uit hout gesneden was, maar de aderen op zijn voorhoofd waren gezwollen. Hij zei warm: ‘Ik weet zeker dat er voor jullie allebei een schitterende carrière is weggelegd.’

‘Dat geldt voor zoveel mensen!’ zei Régine.

Hij lachte: ‘Je bent verschrikkelijk veeleisend.’

‘Ja. Dat is mijn slechtste eigenschap.’

‘Het is de beste eigenschap die er bestaat.’

Hij keek haar vol genegenheid aan en dat was erger dan wanneer ze lucht voor hem zou zijn geweest. Hij zag haar, hij waardeerde haar, en toch hield hij van Florence. Het was waar dat hij Rogers vriend was,

het was waar dat Régine nooit een poging had gedaan hem te verleiden; maar dat nam niet weg dat hij haar kende en dat hij van Florence hield.

‘Ik heb slaap,’ zei Florence.

De orkestleden waren al bezig de hoezen over hun instrumenten te doen; ze stapten op. Florence vertrok aan de arm van Sanier. Régine stak haar arm door die van Roger; ze liepen door een smal straatje met pasgewitte gevels en uithangborden in de kleuren van een gebrandschilderd raam: de Groene Molen, de Blauwe Aap, de Zwarte Kat; oude vrouwtjes zaten op de drempel en riepen hen in het voorbijgaan aan. En daarna sloegen ze keurige straten in waar de massieve luiken een hartje in het midden hadden. Het was al licht, maar de hele stad sliep. Het hotel sliep. Roger rekte zich uit en gaapte: ‘Wat heb ik een slaap!’

Régine liep naar het raam dat uitkeek op de kleine tuin bij het hotel; ze trok een van de zonneblinden naar zich toe.

‘Die man!’ zei ze. ‘Hij is alweer op. Waarom staat hij zo vroeg op?’

Onbeweeglijk als een fakir lag de man in een ligstoel. Elke morgen lag hij daar. Hij las niet, hij sliep niet, hij praatte met niemand; met wijdopen ogen staarde hij naar de lucht; van de vroege ochtend tot de late avond lag hij roerloos midden op het grasveld.

‘Kom je niet in bed?’ vroeg Roger.

Ze trok ook het andere zonneblind naar zich toe en deed het raam dicht. Roger glimlachte naar haar. Ze zou tussen de lakens kruipen, ze zou haar hoofd op het bolle kussen leggen en hij zou haar in zijn armen nemen; dan zou er op de hele wereld niemand anders meer bestaan dan hij en zij. En in een ander bed, Florence met Sanier... Ze liep naar de deur.

‘Nee. Ik ga even een luchtje scheppen.’

Ze liep het portaal over en ging de stille trap af, langs blinkende koperen beddenwarmers; ze vond het afschuwelijk om te gaan slapen; er waren altijd andere mensen wakker terwijl je sliep, en daar had je dan helemaal geen grip meer op. Ze deed de deur naar de tuin open; een groen grasveld met grindpaden eromheen, tussen vier muren waarlangs een armetierige wilde wingerd groeide. Ze liet zich in een ligstoel zakken. De man had zelfs niet met de ogen geknipperd. Hij leek nooit iets te zien of te horen. Ik benijd hem. Hij weet niet dat de wereld zo groot is en het leven zo kort; hij weet niet dat er andere mensen bestaan. Hij is tevreden met dat stukje lucht boven zijn hoofd. Ik wou dat elk

ding van mij was alsof dat het enige ter wereld was waar ik om gaf; maar ik wil ze allemaal; en hier zit ik met lege handen. Ik benijd hem. Hij weet vast niet wat verveling is.

Ze wierp het hoofd in de nek en keek naar de lucht. Ze probeerde te denken: hier ben ik en boven mijn hoofd is de lucht, dat is alles, meer hoeft ik niet. Maar het was niet waar. Onwillekeurig dacht ze toch aan Florence, die in Saniers armen lag en niet aan haar dacht. Ze keek naar het grasveld. Het was een heel oude pijn. Op een grasveld als dit had ze gelegen, haar wang tegen de grond gedrukt, insecten liepen snel door de schaduw van de halmen en het grasveld was een onmetelijk, eentonig woud waar duizenden groene, allemaal eendere, allemaal vergelijkbare sprietten oprezen, die door elkaar de wereld niet meer zagen. Ik wil geen grasspriet zijn, had ze gekweld gedacht. Ze keek opzij. De man dacht ook niet aan haar; hij onderscheidde haar nauwelijks van de bomen en de stoelen die her en der op het gras stonden; ze was een onderdeel van de omgeving, meer niet. Hij irriteerde haar; ze had op eens zin om zijn rust te verstoren en wel voor hem te bestaan. Ze hoefde alleen maar iets te zeggen; het was altijd zo gemakkelijk, ze gaven antwoord en alle geheimzinnigheid vervloog, ze werden doorzichtig en nietszeggend, en je wees ze onverschillig weer af; het was zelfs zo gemakkelijk dat het spelletje haar niet eens meer interesseerde, ze wist al bij voorbaat zeker dat ze het won. Maar deze rustige man intrigeerde haar. Ze nam hem onderzoekend op. Hij was tamelijk knap, met een grote, ietwat gebogen neus, hij leek heel lang en atletisch gebouwd; hij was jong; althans, zijn huid en zijn gelaatskleur waren die van een jongeman. Hij leek niet te voelen dat er iemand in zijn nabijheid was; zijn gezicht was kalm als van een dode, zijn ogen zonder uitdrukking. Een soort angst overviel haar plotseling terwijl ze naar hem keek. Zonder een woord te zeggen stond ze op.

Hij moest iets gehoord hebben. Hij keek naar haar. Zijn blik bleef tenminste op haar rusten en ze glimlachte vaag. De ogen van de man staarden haar zo doordringend aan dat het onbeschaamd had moeten lijken, maar hij zag haar niet. Ze wist niet wat hij wel zag, en heel even dacht ze: besta ik niet? Ben ik het niet? Eén keer had ze deze ogen gezien, toen haar vader op bed lag en haar hand vasthield, met een reutel in zijn keel; hij hield haar hand vast en ze had geen hand meer. Als versteend bleef ze staan, haar stem, haar gezicht, haar leven bestonden

niet meer; ze was bedrog. En toen kwam ze weer bij haar zinnen; ze deed een stap naar voren. De man sloot zijn ogen. Ze had het gevoel dat ze elkaar tot in de eeuwigheid waren blijven aanstaren als zij niet had bewogen.

‘Wat een rare man!’ zei Annie. ‘Hij is niet eens komen lunchen.’

‘Ja, het is een rare man,’ zei Régine.

Ze reikte Sanier een kopje koffie aan. Door de ramen van de veranda zag je de tuin, de onweerachtige lucht en de man die in een ligstoel lag, met zijn zwarte haar, zijn witte overhemd en zijn flanellen broek. Hij keek nog steeds naar de lucht, met ogen die niets zagen. Régine was die blik niet vergeten; ze zou willen weten hoe de wereld eruitzag als je haar met zulke ogen bekeek.

‘Hij is gewoon zwaarmoedig,’ zei Roger.

‘Dat verklaart niets,’ zei Régine.

‘Volgens mij is het iemand die liefdesverdriet heeft gehad,’ zei Annie. ‘Denk je ook niet, koninginnetje?’

‘Wie weet,’ zei Régine.

Wie weet was er een beeld op zijn netvlies gestold dat hem blind had gemaakt. Hoe zag ze eruit? Waarom had ze zoveel geluk gehad? Régine streek over haar voorhoofd. Het was benauwd. Ze voelde de lucht tegen haar slapen drukken.

‘Nog wat koffie?’

‘Nee,’ zei Sanier. ‘Ik heb Florence beloofd dat ik om drie uur zou komen.’

Hij stond op en Régine dacht: nu of nooit.

‘Probeer Florence ervan te overtuigen dat die rol niet geschikt voor haar is,’ zei Régine. ‘Ze berokkent er zichzelf nodeloos schade mee.’

‘Ik zal het proberen. Maar ze is koppig.’

Régine kuchte. Er zat een prop in haar keel. Nu of nooit. Ze moest niet naar Roger kijken, ze moest niet denken aan wat er daarna ging gebeuren, nergens aan denken en springen. Ze zette haar kopje koffie op het schoteltje.

‘Eigenlijk zou ze aan de invloed van Mauscot onttrokken moeten worden. Hij geeft haar heel slechte adviezen. Als ze nog lang bij hem blijft, verknoeit ze haar carrière.’

‘Mauscot?’ zei Sanier.

Hij ontblootte zijn boventanden, dat was zijn manier om te glimlachen; maar hij was rood geworden en de aderen op zijn voorhoofd waren gezwollen.

‘Wist je daar dan niets van?’ zei Régine.

‘Nee,’ zei Sanier.

‘Iedereen weet het,’ zei Régine. ‘Ze zijn al twee jaar samen.’ Ze voegde eraan toe: ‘Florence heeft veel aan hem gehad.’

Sanier trok zijn colbert recht.

‘Ik wist er niets van,’ zei hij afwezig.

Hij stak zijn hand uit naar Régine: ‘Tot gauw.’

Zijn hand was warm. Hij liep met zijn kalme, stijve tred naar de deur, hij leek zich geen raad te weten met zijn woede. Het bleef een tijdlang stil. Ze had het gedaan; het viel niet meer ongedaan te maken. Régine wist dat ze nooit het rinkelende geluid van het kopje op het schoteltje zou vergeten, en het zwarte rondje koffie in het gele porselein.

‘Régine! Hoe kon je dat doen?’ zei Roger.

Zijn stem trilde; de vertrouwde tederheid en vrolijkheid waren uit zijn ogen verdwenen; hij was een vreemde, hij oordeelde over haar, en Régine was alleen op de wereld. Ze bloosde en ze haatte zichzelf omdat ze gebloosd had.

‘Je weet best dat ik niet aardig ben,’ zei ze langzaam.

‘Maar dit is gemeen, wat je nu hebt gedaan.’

‘Mensen noemen dat gemeen,’ zei ze.

‘Waarom ben je kwaad op Florence? Wat is er tussen jullie voorgevallen?’

‘Niets.’

Roger nam haar pijnlijk getroffen op.

‘Ik begrijp het niet,’ zei hij.

‘Er valt niets te begrijpen.’

‘Probeer het me althans uit te leggen,’ zei hij. ‘Laat me niet denken dat je het zomaar uit boosaardigheid hebt gedaan.’

‘Je denkt maar wat je wilt,’ zei ze heftig.

Ze pakte Annie, die haar ontsteld zat aan te kijken, bij de polsen. ‘Jou verbied ik om over me te oordelen,’ zei ze.

Ze liep de deur uit. Buiten drukte een wazige lucht loodzwaar op de stad, geen zuchtje wind. De tranen sprongen Régine in de ogen. Alsof boosaardigheid ooit zomaar was! Alsof je ooit voor je plezier

boosaardig was! Ze zouden het nooit begrijpen, zelfs Roger kon het niet begrijpen. Onverschillig en luchthartig waren ze; zij kenden dat scherpe schrijnen niet in hun binnenste. Ik ben niet zoals zij. Ze begon sneller te lopen; ze volgde een smalle straat waarlangs een beekje stroomde; twee kleine jongens renden lachend achter elkaar aan door een urinoir, een meisje met kroeshaar stond te ballen tegen een muur. Niemand had aandacht voor haar; een voorbijgangster. Hoe kunnen ze zich schikken in hun lot? dacht ze. Ik doe het niet, nooit. Het bloed steeg haar plotseling naar de wangen. Florence wist het nu en vanavond in de schouwburg zouden ze het allemaal weten. In hun ogen zou ze weerspiegeld zien wat ze van haar dachten: jaloers, vals, kleinzielig. Ik heb mezelf blootgegeven, ze zullen me maar al te graag verafschuwen. Zelfs bij Roger vond ze geen enkele steun. Hij staarde haar aan met zijn verslagen blik: vals, jaloers, kleinzielig.

Ze ging op het stenen muurtje langs de beek zitten; uit een van de armoedige huizen klonk een snerpende viool; ze was het liefst in slaap gevallen en veel later, heel ver hiervandaan, weer wakker geworden; lange tijd bleef ze daar roerloos zitten; plotseling voelde ze druppels op haar voorhoofd en er kwamen kringen in de beek, het regende. Ze begon weer te lopen. Ze wilde niet met roodbehulde ogen een café binnengaan en ze wilde ook niet terug naar het hotel.

De straat kwam uit op een plein met een koele, gotische kerk; in haar kindertijd had ze van kerken gehouden en ze koesterde de herinnering aan haar kindertijd; ze ging naar binnen. Ze knielde voor het hoofdaltaar en borg het hoofd in de handen. 'God, gij die in het diepst van mijn hart ziet...' Vroeger had ze vaak zo gebeden in dagen van vertwijfeling, en God las in haar ziel, hij gaf haar altijd gelijk; in die tijd droomde ze ervan een heilige te worden, ze geselde zich, ze sliep 's nachts op de harde vloer. Maar er waren te veel uitverkorenen, te veel heiligen in de hemel. God hield van alle mensen, aan zijn welwillende goedheid zonder aanzien des persoons had ze niet genoeg; ze was opgehouden in hem te geloven. Ik heb hem niet nodig, dacht ze terwijl ze haar hoofd weer oprichtte. Afkeuring, schande, smaad, wat doet het ertoe als ik maar trouw blijf aan mezelf? Ik zal mezelf trouw blijven; ik zal mezelf niet in de steek laten. Ik zal ze dwingen me zo vurig te bewonderen dat alles wat ik doe in hun ogen heilig zal worden. Eens zal ik het aureool om mijn hoofd voelen.

Ze liep de kerk uit en hield een taxi aan. Het regende nog altijd en er was een grote, vredige helderheid in haar hart. Ze had haar schaamte overwonnen, ze dacht: ik ben alleen, ik ben sterk, ik heb gedaan wat ik wilde doen. Ik heb laten zien dat hun liefde maar een leugen was, ik heb Florence laten zien dat ik besta. Het kan me niet schelen of ze me verafschuwen, of ze me verachten; ik heb gewonnen.

Het was al bijna donker toen ze de hal van het hotel door liep; ze veegde haar natte voeten op de mat en keek even naar buiten; de regen striemde schuin over het grasveld en de grindpaden; de man lag nog altijd in zijn stoel, hij had zich niet verroerd. Régine draaide zich om naar het kamermeisje, dat met een stapel borden op weg was naar de eetzaal.

‘Heb je dat gezien, Blanche?’

‘Wat?’ vroeg de vrouw.

‘Een van je gasten is in de regen in slaap gevallen. Hij krijgt zo nog een longontsteking. Moeten we hem niet naar binnen halen?’

‘Nou, probeert u maar eens met hem te praten!’ zei Blanche. ‘Hij lijkt wel doof. Ik wilde hem wakker schudden, vanwege de stoel, die kan niet tegen al die nattigheid, maar hij kéék niet eens naar me.’

Ze schudde haar rossige hoofd en zei: ‘Het is een merkwaardig heerschap...’

Ze had zin om te praten, maar Régine had geen zin om naar haar te luisteren. Ze deed de tuindeur open en liep naar de man toe.

‘U kunt beter naar binnen gaan,’ zei ze vriendelijk. ‘Voelt u niet dat het regent?’

Hij draaide het hoofd om, hij keek naar haar, en ditmaal wist ze dat hij haar zag.

Ze herhaalde: ‘U moet naar binnen gaan.’

Hij keek naar de lucht en daarna naar Régine; hij knipperde met zijn ogen alsof hij verblind werd door het kleine beetje licht dat nog over de aarde hing; hij leek zich ongelukkig te voelen. Ze zei: ‘Ga naar binnen. U wordt nog ziek!’

Hij bleef onbeweeglijk zitten. Ze zei niets meer, maar hij luisterde nog steeds, alsof haar woorden van heel ver weg kwamen en hij zich moest inspannen om ze op te vangen. Zijn lippen bewogen.

‘Daar hoeft u niet bang voor te zijn,’ zei hij.

Régine draaide zich op haar rechterzij, ze had geen slaap meer, maar ze kon er niet toe komen op te staan; het was pas elf uur en ze wist niet hoe ze de dag moest zoekbrengen voordat het eindelijk avond was. Door het raam zag ze een stukje van de blinkend schoongeschuurde hemel: na storm komt zonneschijn. Florence had haar geen verwijten gemaakt, ze was iemand die niet van ruzie hield; en Roger had weer naar haar gelachen. Het leek bijna alsof er niets was gebeurd. Eigenlijk gebeurde er nooit iets. Ze schrok op.

‘Wie klopt daar?’

‘Het kamermeisje, ze komt het blad halen,’ zei Annie.

De vrouw kwam binnen; ze pakte het blad van het tafeltje en zei met haar rauwe stem: ‘Het is mooi weer vandaag.’

‘Zo te zien wel,’ zei Régine.

‘Weet u dat die getikte vent van kamer 52 pas naar binnen is gekomen toen het al helemaal donker was?’ zei de vrouw. ‘En vanmorgen kwam hij weer in zijn drijfmaten kleren aanzetten, hij heeft niet eens iets anders aangetrokken.’

Annie liep naar het raam en keek naar buiten.

‘Hoe lang logeert hij al hier?’

‘Een maand. Zodra het licht wordt, gaat hij in de tuin zitten en hij komt pas weer naar binnen als het donker wordt. En hij slaat zijn bed niet eens open als hij gaat slapen.’

‘Hoe eet hij dan?’ vroeg Annie. ‘Laat hij maaltijden op zijn kamer brengen?’

‘Nee, nooit,’ zei het kamermeisje. ‘Hij heeft de hele maand geen voet buiten het hotel gezet en niemand is hem hier komen opzoeken. Je zou haast denken dat hij niet eet.’

‘Misschien is het een fakir,’ zei Annie.

‘Hij heeft vast een voorraadje op zijn kamer,’ zei Régine.

‘Ik heb nooit iets gezien,’ zei de vrouw.

‘Dan verstopt hij het...’

‘Wie weet.’

De vrouw glimlachte en liep naar de deur. Annie bleef even uit het raam leunen en draaide zich toen om. ‘Ik zou weleens willen weten of hij eten op zijn kamer heeft.’

‘Dat moet haast wel.’

‘Ik zou het echt willen weten,’ zei Annie.

Ze liep opeens weg en Régine rekte zich geeuwend uit; vol afkeer keek ze naar de rustieke meubelen en het fleurige cretonne waarmee de kamer behangen was. Ze had een hekel aan die anonieme hotelkamers waar zoveel mensen waren geweest zonder sporen achter te laten, waar zijzelf ook geen enkel spoor zou achterlaten. Alles blijft precies hetzelfde als ik er niet meer ben. Dat is wat doodgaan is, dacht ze. Als je nu nog een afdruk in de lucht achterliet waarin de wind huilend naar binnen zou blazen, maar nee, geen rimpel, geen scheurtje. Er ligt gewoon een andere vrouw in dit bed... Ze gooide de dekens van zich af. Haar dagen waren geteld, ze zou geen minuut moeten verspillen, en ze zat opgesloten in dit sombere gat waar ze niets anders kon doen dan de tijd doden, de tijd die zo snel tussen je vingers door glipt. Eigenlijk mag je die dagen niet meerekenen, dacht ze. Je zou ervan uit moeten gaan dat ik die niet geleefd heb. Dan zou ik een reserve hebben van acht maal vierentwintig, dat is honderdtweënnegentig uur voor de periodes waarin de dagen te kort zijn...

‘Régine!’ riep Annie.

Ze stond met een geheimzinnig gezicht in de deuropening.

‘Wat is er?’

‘Ik heb gezegd dat ik mijn sleutel op mijn kamer had laten liggen en op het kantoortje om een looper gevraagd,’ zei Annie. ‘Ga je mee naar de fakir? We zullen eens zien of hij eten in voorraad heeft.’

‘Wat ben jij nieuwsgierig,’ zei Régine.

‘Jij dan niet meer?’ vroeg Annie.

Régine liep naar het raam en boog zich voorover naar de roerloze man. Het interesseerde haar niet of hij wel of niet at. Ze had het geheim van zijn blik willen raden.

‘Kom dan,’ zei Annie. ‘Weet je niet meer hoe leuk het was om in het huisje in Rosay in te breken?’

‘Ik kom eraan,’ zei Régine.

‘Het is op nummer 52,’ zei Annie.

Ze liep achter Annie aan door de lange, lege gang.

Annie stak de sleutel in het slot en de deur ging open. Ze stapten een kamer binnen met rustieke meubelen, behangen met fleurige cretonne. De zonneblinden waren dicht en de jaloezieën neergelaten.

‘Weet je zeker dat dit zijn kamer is?’ vroeg Régine. ‘Je zou niet zeggen dat hier iemand logeert.’

‘Nummer 52, ik weet het zeker,’ zei Annie.

Régine keek langzaam om zich heen. Er viel geen spoor van menselijke aanwezigheid te bekennen: nergens lag een boek, een papiertje of een sigarettenpeuk. Annie deed de spiegelkast open: hij was leeg.

‘Waar bewaart hij zijn eten?’ zei Annie.

‘Misschien in de badkamer,’ zei Régine.

Het was dus echt zijn kamer. Op het plankje boven de wastafel lag een scheermes, een kwast, een tandenborstel, een stuk zeep; het scheermes zag er net zo uit als alle andere scheermessen, de zeep was echte zeep, het waren degelijke, geruststellende voorwerpen. Régine deed de muurkast open. Ze zag schoon ondergoed op een plank, en aan een klerhanger een flanelle colbertje. Ze stak haar hand in een van de zakken.

‘Nu wordt het spannend,’ zei ze.

Ze haalde haar hand weer te voorschijn: vol goudstukken.

‘Lieve hemel!’ zei Annie.

In de andere zak zat een papiertje. Het was een verklaring van het krankzinnigengesticht Seine-Inférieure. De man leed aan geheugenverlies. Hij beweerde dat hij Raymond Fosca heette. Geboorteplaats en leeftijd waren onbekend, en na een verblijf in de inrichting waarvan de duur niet vermeld werd, was hij een maand tevoren ontslagen.

‘Dan had meneer Roger dus toch gelijk,’ zei Annie teleurgesteld. ‘Hij is gek.’

‘Natuurlijk is hij gek,’ zei Régine. Ze stopte het papiertje terug. ‘Ik zou weleens willen weten waarom ze hem hadden opgesloten.’

‘In elk geval heeft hij nergens een voorraadkast,’ zei Annie. ‘Hij eet niet.’

Ze keek besluiteloos om zich heen.

‘Misschien is het echt een fakir,’ zei ze. ‘Een fakir kan ook gek zijn.’

Régine ging in een rieten stoel naast de roerloze man zitten en riep: ‘Raymond Fosca!’

Hij kwam overeind. Hij keek naar Régine.

‘Hoe weet u mijn naam?’ vroeg hij.

‘O, ik kan een beetje heksen,’ zei Régine. ‘Dat zal u niet verbazen, u doet zelf ook aan toverij: u leeft zonder te eten.’

‘Weet u dat ook al?’ zei hij.

‘Ik weet heel veel.’

Hij liet zich weer achteroverzakken.

‘Laat me met rust,’ zei hij, ‘en ga weg. Jullie hebben het recht niet me zelfs hier nog te achtervolgen.’

‘Niemand achtervolgt u,’ zei ze. ‘Ik logeer in dit hotel en ik sla u sinds een paar dagen gade. Ik wou dat u mij uw geheim vertelde.’

‘Welk geheim? Ik heb geen geheim.’

‘Ik wou dat u mij vertelde hoe u het klaarspeelt om u nooit te vervelen.’

Hij gaf geen antwoord. Hij had zijn ogen gesloten. Opnieuw riep ze zachtjes: ‘Raymond Fosca! Hoort u mij?’

‘Ja,’ zei hij.

‘Ik verveel me zo verschrikkelijk,’ zei ze.

‘Hoe oud bent u?’ vroeg Fosca.

‘Achtentwintig jaar.’

‘Dan hebt u nog hoogstens vijftig jaar te leven,’ zei hij. ‘Dat is zo voorbij.’

Ze legde haar hand op zijn schouder en schudde hem heftig door elkaar.

‘Wat is dat nu!’ zei ze. ‘U bent jong en sterk, en u kiest ervoor te leven alsof u al dood bent!’

‘Iets beters kon ik niet bedenken,’ zei hij.

‘Dat moet u toch proberen,’ zei ze. ‘Wilt u dat we het samen proberen?’

‘Nee.’

‘U zegt nee terwijl u niet eens naar me gekeken hebt,’ zei ze. ‘Kijk naar me.’

‘Dat hoeft niet,’ zei hij, ‘ik heb u al wel honderd keer gezien.’

‘Vanuit de verte...’

‘Vanuit de verte en van dichtbij!’

‘Wanneer dan?’

‘Zo lang al,’ zei hij, ‘overal.’

‘Maar dat was ik niet,’ zei ze.

Ze boog zich naar hem over. ‘U moet naar me kijken. Hebt u me ooit gezien?’

‘Misschien wel niet,’ zei hij.

‘Ziet u nou wel!’

‘Ga in ’s hemelsnaam weg. Ga weg, anders begint alles opnieuw.’
‘En wat dan nog?’ zei ze.

‘Wil je die gek echt meenemen naar Parijs?’ vroeg Roger.

‘Ja. Ik wil hem beter maken,’ zei Régine.

Ze legde haar zwartfluwelen jurk met zorg in de koffer.

‘Waarom?’

‘Omdat ik het leuk vind. Je kunt je niet voorstellen hoe hij in die vier dagen al vooruitgegaan is. Als ik nu tegen hem praat, weet ik dat hij me hoort, zelfs al geeft hij geen antwoord. En vaak geeft hij wel antwoord.’

‘En als hij eenmaal beter is?’

‘Dan laat ik hem verder aan zijn lot over,’ zei ze vrolijk.

Roger legde zijn potlood neer en keek Régine aan.

‘Je maakt me bang,’ zei hij. ‘Je bent een echte vampier.’

Ze boog zich naar hem over en vlijde haar armen om zijn hals: ‘Maar dan wel een die jou nooit kwaad heeft gedaan.’

‘Ik kan nog van alles van je verwachten,’ zei hij met een wantrouwig gezicht.

‘Je weet best dat je niets van me te vrezen hebt,’ zei ze terwijl ze haar wang tegen de zijne legde.

Ze hield van zijn bedachtzame tederheid, zijn schrandere toewijding; hij was met lichaam en ziel van haar, en ze was zo dol op hem als ze op iemand anders dan zichzelf maar kon zijn.

‘Lukt het met je werk?’

‘Ik geloof dat ik een goed idee heb voor het decor van het bos.’

‘Dan laat ik je nu alleen. Ik ga eens even naar mijn patiënt kijken.’

Ze liep de gang door en klopte op de deur van kamer 52.

‘Binnen.’

Ze deed de deur open en hij kwam uit een hoek van de kamer naar haar toe lopen.

‘Mag ik het licht aandoen?’ vroeg ze.

‘Ga uw gang.’

Ze draaide het knopje om. Ze zag een asbak vol peuken en een pakje sigaretten op het tafeltje naast zijn bed.

‘Gunst, rookt u?’ vroeg ze.

‘Ik heb vanmorgen sigaretten gekocht,’ zei hij.

Hij reikte haar het pakje aan.
'U kunt tevreden zijn.'
'Ik? Waarom?'
'De tijd is weer in beweging gekomen.'
Ze ging op een stoel zitten en stak een sigaret aan.
'U weet dat we morgenochtend vertrekken,' zei ze.
Hij was voor het raam blijven staan en keek naar de sterrenhemel.
'Altijd dezelfde sterren,' zei hij.
'We vertrekken morgenochtend,' herhaalde ze. 'Bent u klaar?'
Hij ging tegenover Régine zitten.
'Waarom bemoeit u zich met mij?'
'Ik heb besloten dat ik u wil genezen.'
'Ik ben niet ziek.'
'U weigert te leven.'
Hij nam haar bezorgd en koel op: 'Houdt u soms van me?'
Ze begon te lachen.
'Dat is mijn zaak,' zei ze op dubbelzinnige toon.
'Want dat moet u niet doen,' zei hij.
'Ik vraag u niet om raad.'
'Dit is een bijzonder geval,' zei hij.
'Dat weet ik,' zei ze uit de hoogte.
'Wat weet u dan?' vroeg hij langzaam.
Ze weerstond zijn blik: 'Ik weet dat u in een inrichting hebt gezeten
en dat u aan geheugenverlies lijdt.'
Hij glimlachte: 'Helaas niet.'
'Hoezo, helaas niet?'
'Als ik het geluk had aan geheugenverlies te lijden...'
'Het geluk!' zei ze. 'Je moet je verleden nooit afwijzen.'
'Als ik aan geheugenverlies leed, zou ik bijna een normaal mens zijn.
Dan zou ik misschien van u kunnen houden.'
'Die moeite kunt u zich besparen,' zei ze. 'Maakt u zich geen zorgen,
ik houd niet van u.'
'U bent mooi,' zei hij. 'U ziet hoe snel ik vorderingen maak. Ik weet
nu dat u mooi bent.'
Ze boog zich naar hem over en legde haar hand op zijn pols.
'Ga toch met me mee naar Parijs.'
Hij aarzelde.

‘Waarom ook niet?’ zei hij triest. ‘Het leven is nu toch weer op gang gekomen.’

‘Betreurt u dat echt?’

‘Och, ik neem het u niet kwalijk. Ook zonder u zou het een keer gebeurd zijn. Eens is het me gelukt zestig jaar lang mijn adem in te houden. Maar zodra ze mijn schouder aanraakten...’

‘Zestig jaar?’

Hij glimlachte.

‘Zestig seconden dan,’ zei hij. ‘Wat doet het ertoe? Er zijn momenten waarop de tijd stilstaat.’

Hij staaarde naar zijn handen.

‘Momenten waarop je aan gene zijde van het leven staat en ziet. En dan komt de tijd weer op gang, het hart klopt, je steekt een hand uit, je verzet een voet; je weet het nog wel, maar je ziet het niet meer.’

‘Ja,’ zei ze. ‘Je komt tot de ontdekking dat je in de slaapkamer je haar staat te kammen.’

‘Dat moet nu eenmaal gebeuren,’ zei hij. ‘Elke dag.’

Hij keek naar de grond en er kwam een sombere uitdrukking op zijn gezicht. Ze bleef een tijdlang zwijgend naar hem kijken.

‘Vertelt u eens, bent u lang in die inrichting geweest?’

‘Dertig jaar.’

‘Dertig jaar? Hoe oud bent u dan?’

Hij gaf geen antwoord.